

در بررسی وضعیت صنعت دخانیات در ۲۰۲۶ نمایان شد

«دود» گران

گروه بین‌الملل
editor@smtnews.ir

رشد ۱۳۵ درصدی مصرف دخانیات بین‌دختران

امید عبداللهی
- معاون اجتماعی شورای عالی انقلاب فرهنگی: افزایش مصرف دخانیات در میان نوجوانان، جوانان و به‌ویژه زنان، امروز دیگر فقط یک نگرانی حوزه سلامت نیست، بلکه به مسئله‌های فرهنگی و اجتماعی

تبدیل شده که اگر برای آن چاره‌اندیشی جدی صورت نگیرد، می‌تواند در سال‌های آینده آسیب‌های گسترده‌تری برای جامعه ایجاد کند. آمارهایی که درباره رشد مصرف سیگار و قلیان منتشر می‌شود، نشان می‌دهد ما با پدیده‌ای روبه‌رو هستیم که آرام‌آرام در حال عادی شدن است و همین عادی‌سازی شاید خطرناک‌تر از خود مصرف دخانیات باشد. در گذشته مصرف سیگار و قلیان در میان نوجوانان و جوانان معمولاً پنهانی انجام می‌شد، اما امروز این قبح تا حد زیادی از بین رفته است. اکنون در بسیاری از دوره‌های کافه‌ها و حتی برخی محیط‌های عمومی، مصرف دخانیات به رفتاری عادی تبدیل شده و جوانان بدون نگرانی از قضاوت اجتماعی، به‌صورت علنی از سیگار و قلیان استفاده می‌کنند. این تغییر فرهنگی یکی از مهم‌ترین زنگ خطرهای است که باید جدی گرفته شود.

نگران‌کننده‌تر از همه، افزایش مصرف دخانیات در میان دختران و زنان جوان است. آمارهای رسمی نشان می‌دهد مصرف دخانیات در میان دختران ۱۸ تا ۲۵ ساله طی سال‌های اخیر رشدی کم‌سابقه داشته و در برخی برآوردها این افزایش به بیش از ۱۳۵ درصد رسیده است. مصرف قلیان در میان زنان نیز رشد قابل توجهی داشته و سرعت گسترش آن از مردان بیشتر شده است. این مسئله فقط یک تغییر آماری نیست، بلکه نشانه‌ای از تغییر الگوهای فرهنگی و اجتماعی در جامعه به شمار می‌رود.

واقعیت این است که قلیان و سیگار در سال‌های اخیر بیش از گذشته در فضای تفریحی و جمعی جوانان حضور پیدا کرده‌اند. بسیاری از نوجوانان و جوانان مصرف قلیان را کار خطرناک یا بی‌ضرر تصور می‌کنند، در حالی که تحقیقات مختلف نشان داده آسیب‌های ناشی از مصرف قلیان کمتر از سیگار نیست. از سوی دیگر، مصرف گروهی قلیان باعث شده این رفتار بیشتر در جمع‌های دوستانه دیده شود و همین مسئله روند گسترش آن را سریع‌تر کرده است.

موضوع مهم دیگر، ارتباط مستقیم دخانیات با سایر آسیب‌های اجتماعی است. بخش زیادی از افرادی که وارد خرجه اعتیاد شده‌اند، سابقه مصرف دخانیات داشته‌اند. به همین دلیل بسیاری از متخصصان حوزه آسیب‌های اجتماعی، سیگار و قلیان را یکی از مهم‌ترین دروازه‌های ورود به اعتیاد می‌دانند. وقتی مصرف دخانیات در سنین پایین آغاز می‌شود، احتمال گرایش به سایر مواد نیز افزایش پیدا می‌کند و این مسئله می‌تواند تبعات گسترده‌ای برای آینده جامعه داشته باشد.

در کنار این نگرانی‌ها، باید به خسارت‌های اقتصادی و بهداشتی مصرف دخانیات نیز توجه کرد. سالانه هزاران نفر در کشور به دلیل بیماری‌های مرتبط با سیگار و قلیان جان خود را از دست می‌دهند و بخش مهمی از هزینه‌های نظام سلامت صرف درمان بیماری‌هایی می‌شود که منشأ آنها مصرف دخانیات است. نکته مهم‌تر این است که آسیب دخانیات فقط متوجه مصرف‌کنندگان نیست و دود دست دوم نیز سلامت افرادی را که خود مصرف‌کننده نیستند تهدید می‌کند.

با وجود قوانین متعدد، مصرف دخانیات همچنان روند افزایشی دارد و بخشی از این مسئله به ضعف اجرای قوانین بازمی‌گردد. قانون جامع مبارزه با دخانیات سال‌ها پیش تصویب شد و محدودیت‌هایی برای تبلیغ، عرضه و مصرف دخانیات در نظر گرفت، اما اجرای این قوانین همواره با مشکلات جدی روبه‌رو بوده است. از سوی دیگر، گردش مالی بالای بازار دخانیات باعث شده منافع اقتصادی گسترده‌ای پیرامون این صنعت شکل بگیرد و همین مسئله مقابله مؤثر با آن را دشوار کرده است.

امروز بخش مهمی از بازار دخانیات کشور در اختیار شرکت‌های خارجی است. در شرایطی که کشور در برخی حوزه‌های حیاتی با محدودیت و تحریم روبه‌روست، شرکت‌های بزرگ تولیدکننده دخانیات به‌راحتی در بازار ایران فعالیت می‌کنند و سهم عمده‌ای از تولید و فروش سیگار را در اختیار دارند. این مسئله نشان می‌دهد صنعت دخانیات صرفاً یک موضوع اقتصادی ساده نیست و با منافع گسترده‌ای گره خورده است.

نکته قابل تأمل دیگر، پایین بودن قیمت سیگار در کشور نسبت به سایر نقاط جهان است. همین مسئله نه تنها مصرف را افزایش داده، بلکه حتی پدیده قاچاق معکوس را نیز به وجود آورده است. در بسیاری از کشورهای اروپایی بر دخانیات یکنواختی از مؤثرترین ابزارهای کاهش مصرف بوده، اما در ایران همچنان قیمت پایین سیگار باعث شده دسترسی به آن بسیار آسان باشد، به‌ویژه برای نوجوانان و جوانان.

در کنار این مسائل، رسانه‌ها و فضای مجازی نیز در گسترش فرهنگ مصرف دخانیات نقش مهمی دارند. نمایش گسترده مصرف سیگار در برخی سریال‌ها و تولیدات شبکه نمایش خانگی باعث شده این رفتار بیش از گذشته عادی جلوه داده شود. گاهی شخصیت‌های محبوب در آثار تصویری، سیگار را به بخشی از جذابیت شخصیت خود تبدیل می‌کنند و این مسئله می‌تواند روی ذهن نوجوانان تأثیر مستقیم بگذارد. در کنار سیگارهای معمولی، گسترش سیگارهای الکترونیکی نیز به نگرانی تازه‌ای تبدیل شده است. تبلیغات گسترده درباره این محصولات باعث شده بسیاری تصور کنند سیگارهای الکترونیکی بی‌ضرر هستند یا راهی برای ترک سیگار محسوب می‌شوند، در حالی که تحقیقات علمی همچنان درباره آسیب‌های آنها هشدار می‌دهد.

برای مقابله با این روند، صرفاً برخوردهای مقطعی کافی نیست. مسئله دخانیات نیازمند یک برنامه جامع فرهنگی، آموزشی و اجتماعی است. مدارس، دانشگاه‌ها، رسانه‌ها و خانواده‌ها همگی باید در این زمینه نقش ایفا کنند. آموزش مهارت «نه گفتن» به نوجوانان، افزایش آگاهی خانواده‌ها، محدود کردن دسترسی افراد زیر ۱۸ سال به دخانیات و جلوگیری از تبلیغ مستقیم و غیرمستقیم سیگار، بخشی از اقداماتی است که باید جدی دنبال شود.

نگارگر

صنعت دخانیات در سال ۲۰۲۶ یکی از پیچیده‌ترین و پرچالش‌ترین دوره‌های تاریخ خود را سپری می‌کند. اگرچه در بسیاری از کشورهای جهان مصرف سیگار نسبت به دو دهه گذشته کاهش یافته، اما بازار جهانی دخانیات همچنان گردش مالی بسیار بزرگی دارد و شرکت‌های بزرگ تولیدکننده سیگار هنوز میلیاردها دلار درآمد کسب می‌کنند. با این حال، شرایط این صنعت دیگر

مانند گذشته نیست. افزایش شدید مالیات، سیاست‌های سختگیرانه دولت‌ها، رشد آگاهی عمومی نسبت به بیماری‌های ناشی از مصرف دخانیات و همچنین ظهور محصولات جایگزین مانند ویپ و سیگار الکترونیکی باعث شده بازار سنتی سیگار وارد مرحله‌ای تازه شود. در سال‌های اخیر دولت‌های مختلف تلاش کرده‌اند با استفاده از ابزارهایی مانند افزایش قیمت، محدودیت

فروش جهانی سیگار؛ کاهش مصرف اما حفظ درآمد

بسیاری از تحلیلگران معتقدند صنعت دخانیات به تدریج در حال تغییر شکل است و شرکت‌ها تلاش می‌کنند آینده خود را به بازار محصولات جایگزین گره بزنند.

افزایش قیمت سیگار
در سال ۲۰۲۶ تقریباً همه کشورهای افزایش مالیات و بالا بردن قیمت سیگار به‌عنوان مهم‌ترین ابزار کنترل مصرف دخانیات استفاده می‌کنند. کارشناسان حوزه سلامت معتقدند هرچه قیمت سیگار بیشتر شود، میزان مصرف به‌ویژه در میان جوانان کاهش پیدا می‌کند. به همین دلیل بسیاری از دولت‌ها طی سال‌های اخیر سیاست افزایش مداوم مالیات بر دخانیات را اجرا کرده‌اند.

در اروپا قیمت سیگار در برخی کشورها به بالاترین سطح تاریخ خود رسیده است. در کشورهایی مانند فرانسه، بریتانیا و ایرلند، قیمت هر پاکت سیگار گاهی از ۱۵ تا ۲۰ یورو فراتر می‌رود. استرالیا نیز همچنان یکی از گران‌ترین بازارهای سیگار جهان را دارد و برخی برندها در این کشور با قیمت‌هایی بسیار بالا فروخته می‌شوند. با این حال، افزایش قیمت همیشه نتایج کامل مثبت نداشته است. در برخی کشورها بالا رفتن شدید مالیات باعث رشد بازار قاچاق شده و مصرف‌کنندگان برای خرید سیگار

بازار جهانی سیگار در سال ۲۰۲۶ با یک تناقض مهم روبه‌رو شده است. تعداد مصرف‌کنندگان در بسیاری از کشورها کاهش یافته اما درآمد شرکت‌های دخانیات همچنان در سطح بالایی قرار دارد. دلیل اصلی این مسئله افزایش قیمت سیگار و بالا رفتن مالیات‌هاست. شرکت‌های بزرگ تولیدکننده دخانیات اکنون هر چند با کاهش تدریجی مشتریان مواجه هستند، اما افزایش قیمت محصولات باعث شده درآمد آنها همچنان قابل توجه باقی بماند.

در کشورهای توسعه‌یافته، بسیاری از مصرف‌کنندگان قدیمی سیگار یا مصرف خود را کاهش داده‌اند یا به سمت محصولات جایگزین رفته‌اند. با این حال، در کشورهای در حال توسعه، بازار سیگار همچنان گسترده است. جمعیت جوان، قیمت پایین‌تر نسبت به اروپا و آمریکا و محدودیت کمتر تبلیغات در برخی کشورها باعث شده فروش سیگار در این مناطق همچنان ادامه داشته باشد.

شرکت‌های بزرگ دخانیات نیز برای حفظ موقعیت خود، استراتژی‌های تازه‌ای در پیش گرفته‌اند. آنها در کنار تولید سیگار سنتی، سرمایه‌گذاری گسترده‌ای روی سیگارهای الکترونیکی، تنباکوی حرارتی و محصولات نیکوتینی جدید انجام داده‌اند.

بیشترین مصرف سیگار در کدام کشورهاست؟

کشورهایی که مصرف را کاهش داده‌اند
در مقابل، برخی کشورها موفق شده‌اند میزان مصرف دخانیات را به شکل چشمگیری کاهش دهند. کشورهای اسکاندیناوی از موفق‌ترین نمونه‌ها در این زمینه به شمار می‌روند. سوئد توانسته نرخ مصرف روزانه سیگار را به پایین‌ترین سطوح در اروپا برساند و بسیاری از کارشناسان این کشور را الگوی موفق مبارزه با دخانیات می‌دانند.

نروژ و ایسلند نیز طی سال‌های گذشته سیاست‌های سختگیرانه‌ای برای کنترل مصرف اجرا کرده‌اند. افزایش مالیات، ممنوعیت تبلیغات و برنامه‌های آموزشی گسترده از جمله اقداماتی بوده که در این کشورها نتیجه داده است. نیوزیلند نیز یکی از کشورهایی است که طی سال‌های اخیر برنامه گسترده‌ای برای کاهش مصرف سیگار اجرا کرده و حتی طرح‌هایی برای محدود کردن فروش دخانیات به نسل‌های آینده ارائه داده است. کانادا و کاستاریکا نیز در میان کشورهای جهان دارند که نرخ مصرف سیگار در آنها پایین‌تر از میانگین جهانی است.

وضعیت مصرف سیگار در میان زنان
الگوی مصرف سیگار در میان زنان طی سال‌های اخیر تغییرات قابل توجهی داشته است. در بسیاری از کشورهای اروپایی فاصله

در سال ۲۰۲۶ همچنان برخی کشورها نرخ مصرف بسیار بالایی دارند. اندونزی یکی از مهم‌ترین بازارهای مصرف سیگار در جهان به شمار می‌رود. در این کشور سیگار بخشی از فرهنگ عمومی جامعه محسوب می‌شود و تبلیغات دخانیات نسبت به بسیاری از کشورهای دیگر محدودیت کمتری دارد. همین مسئله باعث شده مصرف سیگار در میان مردان اندونزیایی همچنان در سطح بسیار بالایی باقی بماند.

چین نیز همچنان بزرگ‌ترین بازار سیگار جهان است. جمعیت عظیم این کشور باعث شده تعداد مصرف‌کنندگان دخانیات در سیگار از هر کشور دیگری بیشتر باشد. اگرچه دولت چین طی سال‌های اخیر اقداماتی برای کنترل مصرف انجام داده، اما بازار دخانیات همچنان بسیار گسترده است.

در اروپا نیز کشورهایی مانند یونان، بلغارستان و مجارستان همچنان از بالاترین نرخ‌های مصرف سیگار برخوردارند. در این کشورها بخش قابل توجهی از جمعیت بزرگسال به‌صورت روزانه سیگار مصرف می‌کنند و کاهش مصرف نسبت به کشورهای شمال اروپا کندتر بوده است. ترکیه نیز یکی از کشورهایی است که مصرف سیگار در آن همچنان بالا گزارش می‌شود. اگرچه قوانین ضد دخانیات در سال‌های اخیر سختگیرانه‌تر شده، اما آمار مصرف همچنان قابل توجه است.

چالش‌های اصلی تولید سیگار در ۲۰۲۶

شرکت‌های رسمی و دولت‌ها هر دو از گسترش بازار سیاه منضّر می‌شوند و مقابله با این پدیده هزینه‌های زیادی به همراه دارد.

آینده صنعت دخانیات
کارشناسان معتقدند بازار جهانی سیگار در سال‌های آینده به تدریج کوچک‌تر خواهد شد، اما صنعت نیکوتین همچنان پابرجا می‌ماند. بسیاری از شرکت‌های بزرگ دخانیات اکنون تلاش می‌کنند وابستگی خود را به سیگار

تولیدکنندگان سیگار در سال ۲۰۲۶ با مجموعه‌ای از چالش‌های پیچیده روبه‌رو هستند. یکی از مهم‌ترین مشکلات، محدودیت‌های قانونی است. بسیاری از کشورهای تبلیغات دخانیات را ممنوع کرده‌اند و شرکت‌ها دیگر مانند گذشته امکان تبلیغ گسترده محصولات خود را ندارند. افزایش مالیات نیز فشار زیادی بر بازار وارد کرده است.

بالا رفتن قیمت باعث شده بخشی از مصرف‌کنندگان مصرف خود را کاهش دهند یا به بازار قاچاق روی بیاورند. از سوی دیگر، رشد سریع سیگارهای الکترونیکی و ویپ بخش مهمی از بازار سنتی دخانیات را تهدید می‌کند. افکار عمومی نیز نسبت به گذشته تغییر کرده است. آگاهی مردم درباره بیماری‌های ناشی از مصرف دخانیات افزایش یافته و بسیاری از افراد تلاش می‌کنند سیگار را ترک کنند. همین مسئله باعث شده تصویر اجتماعی مصرف سیگار در بسیاری از کشورها منفی‌تر از گذشته شود. در کنار همه این مسائل، قاچاق و فروش غیرقانونی نیز یکی از بزرگ‌ترین دغدغه‌های صنعت دخانیات باقی مانده است.

تبلیغات و ممنوعیت مصرف در اماکن عمومی، میزان مصرف سیگار را کاهش دهند. این سیاست‌ها در برخی کشورها موفق بوده و در برخی مناطق جهان نتیجه متفاوتی به همراه داشته است. در حالی که مصرف سیگار در کشورهای توسعه‌یافته روند نزولی پیدا کرده، در بخش‌هایی از آسیا، اروپای شرقی و خاورمیانه همچنان میلیون‌ها نفر مصرف‌کننده دائمی دخانیات هستند.

ارزان‌تر به بازار غیرقانونی روی آورده‌اند. دولت‌ها اکنون با چالشی دوگانه روبه‌رو هستند؛ از یک سو می‌خواهند مصرف را کاهش دهند و از سوی دیگر باید مانع گسترش قاچاق شوند.

قاچاق سیگار؛ بحرانی رو به گسترش
یکی از مهم‌ترین مشکلات صنعت دخانیات در سال ۲۰۲۶، گسترش بازار قاچاق است. در کشورهایی که قیمت سیگار بسیار بالا رفته، اختلاف قیمت میان محصولات قانونی و غیرقانونی به اندازه‌ای زیاد شده که بخشی از مصرف‌کنندگان ترجیح می‌دهند سیگار قاچاق تهیه کنند.

استرالیا نمونه بارز این بحران به شمار می‌رود. در این کشور افزایش شدید مالیات باعث شده بازار غیرقانونی دخانیات رشد چشمگیری داشته باشد. کارشناسان اقتصادی هشدار داده‌اند که شبکه‌های قاچاق از اختلاف قیمت بالا سود کلانی به دست می‌آورند و دولت نیز بخشی از درآمد مالیاتی خود را از دست می‌دهد.

در کشورهای اروپای شرقی نیز قاچاق سیگار همچنان یک مشکل بزرگ محسوب می‌شود. برخی از مرزهای این منطقه به مسیرهای اصلی انتقال سیگار غیرقانونی تبدیل شده‌اند و دولت‌ها هزینه زیادی برای مقابله با این تجارت صرف می‌کنند.

میان مصرف مردان و زنان کاهش یافته و تعداد زنان سیگاری افزایش پیدا کرده است. کارشناسان معتقدند تغییرات فرهنگی، تبلیغات غیرمستقیم و سبک زندگی شهری از جمله عواملی هستند که در این روند تأثیر داشته‌اند.

در کشورهایی مانند یونان، فرانسه و آلمان، نرخ مصرف سیگار در میان زنان نسبتاً بالا گزارش می‌شود و بخش قابل توجهی از زنان بزرگسال به‌صورت روزانه دخانیات مصرف می‌کنند. در برخی کشورهای اروپای شرقی نیز مصرف سیگار در میان زنان طی سال‌های گذشته افزایش یافته است.

با این حال، سازمان‌های بهداشتی جهانی هشدار داده‌اند که شرکت‌های دخانیات در سال‌های اخیر توجه بیشتری به بازار زنان و نوجوانان نشان داده‌اند. استفاده از بسته‌بندی‌های جذاب، تبلیغات در شبکه‌های اجتماعی و عرضه محصولات جدید با طعم‌های متنوع از جمله روش‌هایی است که برای جذب مصرف‌کنندگان جوان به کار گرفته می‌شود.

سخن پایانی

وجود تمام محدودیت‌ها و هشدارهای پزشکی، سیگار همچنان یکی از پرخطرترین محصولات جهان باقی مانده و میلیون‌ها نفر در کشورهای مختلف همچنان مصرف‌کننده دائمی دخانیات هستند. آینده این صنعت هرچند با ابهام همراه است، اما آنچه مشخص به نظر می‌رسد ادامه تلاش دولت‌ها برای محدود کردن مصرف و کاهش آسیب‌های ناشی از دخانیات خواهد بود.

سال ۲۰۲۶ برای صنعت دخانیات سالی پر از تغییر و چالش است. دولت‌ها با افزایش مالیات و اجرای قوانین سختگیرانه تلاش می‌کنند مصرف سیگار را کاهش دهند، اما همزمان با رشد بازار قاچاق و تغییر الگوی مصرف مواجه شده‌اند. شرکت‌های دخانیات نیز برای حفظ درآمد خود به سمت محصولات جدید نیکوتینی حرکت کرده‌اند و بازار سنتی سیگار به‌ارامی در حال تغییر شکل است. با